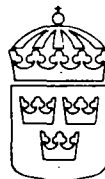

Finansutskottets betänkande

1986/87:33

om finansieringen av Stiftelsen Riksbankens
jubileumsfonds verksamhet (förs. 1986/87:22)

FiU
1986/87:33

Sammanfattning

I detta betänkande tillstyrker utskottet att riksbanken ges rätt att dels förvärva de till Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond tidigare överlämnade obligationerna för 600 milj. kr., dels till fonden överföra ytterligare 900 milj. kr. Riksbankens jubileumsfond skulle därmed få ett kapital på 1 500 milj. kr. Förvaltningen av medlen skall i fortsättningen överlåtas på fonden, som fritt får placera medlen i t.ex. obligationer, aktier och fastigheter.

Förslaget

Fullmäktige i riksbanken redovisar i förslag 1986/87:22 hur man långsiktigt skall kunna lösa finansieringen av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet. Syftet är därvid att jubileumsfondens nuvarande utdelningskapacitet skall kunna behållas utan ytterligare framtida medelstillskott från riksbanken. Riksbanksfullmäktige föreslår

- att riksbanken till fonden överför ytterligare 900 milj. kr. i form av kontanta medel,
- att riksbanken förvärvar de till fonden tidigare överlämnade obligationerna för en köpeskilling av 600 milj. kr.,
- att riksbankens förvaltning av fondens medel upphör,
- att fonden ges möjlighet att placera fondens medel, helt eller delvis, i andra tillgångar än obligationer,
- att *nödvändig fondering av fondens avkastning sker i syfte att bevara fondkapitalets reala värde,*
- att närmare förslag till nya bestämmelser i fondens stadgar och de övriga bestämmelser och riktlinjer som bedöms erforderliga utreds.

Motionerna

I den med anledning av förslaget väckta *motionen 1986/87:Fi117* av Margitta Edgren (fp) begärs att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som sägs i motionen om etiska regler och etisk värdering av forskningsprojekt som finansieras av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

I den under allmänna motionstiden väckta *motionen 1986/87:Fi810* av Stig Gustafsson m.fl. (s) begärs att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförts om en prövning av frågan om den framtida finansieringen av Riksbankens jubileumsfond.

Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond har verkat sedan år 1965. Den kom till på riksbanksfullmäktiges initiativ "till hufvudstämmande av riksbankens 300-åriga tillvaro och samtidigt till främjande av ett angeläget nationellt ändamål". Av riksbankens obligationsportfölj avskildes då för fondens räkning obligationer till ett bokfört värde av 250 milj. kr. Avkastningen på obligationerna tillfördes fonden och kom att utgöra den ekonomiska ramen för fondens verksamhet. I princip har sålunda hela avkastningen utnyttjats för att stödja olika forskningsprojekt. Någon fondering har inte skett, vilket medfört att fondens realvärde successivt urholkats. För att möta detta har fonden tillförts ytterligare medel såväl 1974 som 1978. Vid vardera tillfället överfördes obligationer till ett bokfört värde av 100 milj. kr.

Fullmäktige anser att frågan om fondens framtida finansiering nu har kommit i ett sådant läge att den ånyo måste övervägas. Särskilt gäller detta finansieringsformerna sedda i ett längre tidsperspektiv. Enligt fullmäktige har grundproblemet tidigare gällt den urholkning som förekommit av fondens realvärde till följd av att någon fondering inte skett. Fonden bör därför tillföras ett större engångsbelopp som gör det möjligt att långsiktigt upprätthålla fondens utdelningskapacitet. I dag har fondens obligationsportfölj ett marknadsvärde på knappt 600 milj. kr. För egen del har riksbanken inte längre något behov av s.k. supplementär dispositionsrätt till dessa obligationer. Fullmäktige gör den bedömningen att en fond på ca 1 500 milj. kr. krävs för att forskningsanslagen långsiktigt skall kunna upprätthållas på dagens nivå.

Mot denna bakgrund föreslår fullmäktige att riksbanken förvärvar de tidigare överlämnade obligationerna för en köpeskilling av 600 milj. kr. och att fondens resterande medelsbehov täcks genom en kontant överföring från riksbanken på 900 milj. kr.

Finansutskottet har för sin del inget att erinra mot fullmäktiges förslag. Jubileumsfonden skall stödja i första hand stora och långsiktiga forskningsprojekt och är därför i behov av en stabil ekonomisk bas för att kunna upprätthålla sin utdelningskapacitet. Utskottet delar med hänsyn härtill fullmäktiges bedömning att fonden bör tillföras ett engångsbelopp av angiven storlek. I likhet med fullmäktige anser utskottet också att riksbankens förvaltning av fondens medel bör upphöra, och att fonden bör ges möjlighet att placera sina medel även i andra tillgångar än obligationer, t.ex. aktier och fastigheter. Utskottet förutsätter därvid att placeringarna görs långsiktigt med syfte att åstadkomma en stabil och säker avkastning. Fondens styrelse bör, såsom fullmäktige påpekar, kunna anförtro medelsförvaltningen åt utomstående expertis.

Fullmäktiges förslag förutsätter att fondens stadgar ändras på några punkter. Omläggningen aktualiserar också vissa praktiska frågor som måste lösas. Det gäller bl.a. fondens framtida ställning gentemot riksdagen, formerna för revision av fondens verksamhet och vid vilken tidpunkt omläggningen skall ske. Det bör ankomma på fullmäktige att i samverkan med jubileumsfonden och riksdagens revisorer utreda dessa frågor och att till riksdagen återkomma med ett förslag. Utgångspunkten för en sådan översyn

bör enligt utskottets mening vara att de nuvarande banden mellan jubileumsfonden och riksdagen i allt väsentligt bibehålls.

Vad utskottet här anfört innebär att det i motion Fi810 framförda kravet på en översyn av jubileumsfondens framtida finansiering har blivit tillgodosett. Något tillkännagivande av det slag motionären begär är därför inte nödvändigt. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motion Fi810.

I motion Fi117 efterlyses etiska regler och en etisk värdering av forskningsprojekt som finansieras av jubileumsfonden. Har samhället inte en helhetsyn på hur projekt skall värderas ur etisk synpunkt kan, enligt motionären, forskningen komma i dålig dager hos allmänheten.

Forskningsetiska frågor har alltmer börjat komma i blickpunkten för de anslagsbeviljande organen. Samma etiska normer som gäller för forskningsråden och forskningsrådsnämnden skall gälla även för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond. Utskottet förutsätter att dessa frågor uppmärksammas av jubileumsfondens styrelse. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill motion Fi117.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med anledning av förslag 1986/87:22
 - a) bemyndigar fullmäktige i riksbanken

dels att till Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond överföra ytterligare 900 milj. kr. i form av kontanta medel,

dels att förvärva de till fonden tidigare överlämnade obligationerna för en köpeskilling av 600 milj. kr.,

b) godkänner de av utskottet förordade riktlinjerna för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds placeringar och fondering,

c) uppdrar åt fullmäktige i riksbanken att närmare utreda förslag till nya bestämmelser och riktlinjer för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet i enlighet med vad utskottet förordat,
2. att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi810,
3. att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi117.

Stockholm den 27 maj 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Kjell A. Mattsson (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Arne Kjörnsberg (s), Marianne Carlström (s), Margitta Edgren (fp), Rolf Kenneryd (c) och Börje Nilsson (s).

Forskningsetisk värdering av projekt understödda av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Lars De Geer och Margitta Edgren (båda fp) anför:

Vi ser det som angeläget att Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond lämnar en redogörelse för de etiska värderingsprinciper som tillämpas när fonden beviljar anslag till olika forskningsprojekt. Behovet av sådana regler är stort inte minst mot bakgrund av modern datateknik och av att man i fler och fler projekt inom t.ex. samhällsvetenskaplig forskning använder sig av personregister och samkörning av olika register. Strävan måste vara att skapa ett system som garanterar att individerna erhåller det integritetsskydd som olika legala eller andra regelverk tillerkänner dem. Samtidigt måste möjligheterna att bedriva väsentlig forskning finnas kvar.

Vi har inget att invända mot riksbanksfullmäktiges förslag om nya finansieringsformer för jubileumsfonden. Tvärtom ser vi det som en mycket angelägen reform. För att inte fördröja riksdagsbehandlingen av denna fråga har vi avstått från att nu begära den av oss önskade redogörelsen. Vi förutsätter emellertid att jubileumsfondens styrelse i sin nästa verksamhetsberättelse lämnar en redogörelse för de etiska normer som tillämpas vid bedömningen av olika forskningsprojekt.